

Ruotsinsuomalaista kulttuuriperinnettä kootaan ja tuotetaan

Omaelämäkerrallisen ja ihmisten henkilö- ja työhistoriaan liittyvän aineiston tuottaminen on tärkeä osa Ruotsinsuomalaisten arkiston toimintaa. Toistaiseksi tällaista aineistoa on ruotsinsuomalaisista ollut saatavana kovin vähän. Siksi se on tuotettava. Juuri tämä näkökulma, aineiston tuottaminen pelkän keräilyn sijasta, on ollut merkittävää arkiston toiminnassa viimeisten vuosien aikana.

Ruotsinsuomalaisten arkisto täyttää tänä vuonna 10-vuotta. Näiden vuosien aikana arkisto on kerännyt, tuottanut, tallentanut, analysoinut ja luetteloinut ruotsinsuomalaisten historiaan ja elämään liittyvää aineistoa. Ennen kaikkea on haluttu pelastaa jo olemassaoleva aineisto arkiston suojiin. Vuosien mittaan ovat tehtävät kuitenkin laajentuneet: pelkkä keräily ei enää riitä, kulttuuriperinnettä on pyrittävä aktiivisesti elvyttämään. Tässä arkisto on myös nähnyt keinon saada ruotsinsuomalaiset aikaisempaa aktiivisemmin mukaan yhteisen kulttuuriperinteen ja historian kartoittamiseen ja analysoimiseen.

Vuosien 1984-86 aikana Tukholman Suomalaisseminaarilla on järjestetty kolme perinneseminaaria. Ne ovat luoneet mahdollisuuden keskustella perinteen yhteiskunnallisesta taustasta ja perinteen tuottamisessa käytetyistä menetelmistä ja käsitteistä.

Kriisit ruokkivat perinnetutkimusta

Sana perinne tuo varmasti monen mieleen jotakin vanhaa ja jopa tunkkaista. Todellisuudessa perinnetutkimus voi olla nyky-yhteiskunnassa uuden etsimistä, hajonneen yh-

FK Erkki Vuonokari on toiminut Ruotsinsuomalaisten arkiston arkistonhoitajana vuodesta 1980 lähtien. Vuonna 1985 arkisto järjesti ruotsinsuomalaisten sairaanhoitajien perinnekilpailun, jota koskeva selostus on julkaistu Siirtolaisuus-Migration lehden numerossa 4/1985. Metallityöväen perinnekilpailu on jatkoa tälle projektille.

distämistä ja tulevaisuuden hahmottamista ainakin siinä tapauksessa, jos perinteen keräys ja tutkimus liitetään sen yhteiskunnallisiin taustatekijöihin.

Kulttuuriperinteen tuottaminen ja analysointi on pitkälle yksilöllinen tapahtuma: yhteiskunnallisia ja yksilön oman elämän vaiheita tarkastellaan yksityisen ihmisen näkökulmasta ja usein myös kulttuurin sisältä. Tämä ei kuitenkaan muuta sitä tosiasiaa, että perinnetutkimuksessa tai muistitietotutkimuksessa tällä hetkellä havaittavan nousun

ovat aiheuttaneet yhteiskunnan voimakkaat muutokset.

Ruotsinsuomalaisten arkiston perinneprojektin yhteydessä on käynyt ilmi, että perinnetutkimuksen uusi aalto, joka on yhdistettävissä mm "opintokerhotutkimukseen" ja "muistitietotutkimukseen" on itseasiassa liitettävissä länsimaisen yhteiskunnan kriisi-ilmiöihin kuten kokonaisten tuotannon alojen lakkauttamiseen ja kulutusyhteiskunnan historittomuuteen.¹⁾ Uutta aaltoa ruokkivat myös elämäntavan muutokset eli maaseudun yhteiskunnan muuttuminen moderniksi teolliseksi yhteiskunnaksi sekä työväestön kokoonpanon ja erityisesti työväestön elämäntavan muuttuminen. Toisaalta siihen vaikuttavat myös normaalien ja luonnollisten muutosten lisäksi "liian nopeat" muutokset kuten tieteellis-tekninen kumous, joka on omiaan katkaisemaan perinnettä ja luomaan häiriöitä kulttuurin välittymistäpahtumaan.

Uusia taustavoimia

Yhteiskunnallisten taustatekijöiden ymmärtäminen on olennaista ruotsinsuomalaisten kulttuuriperinteen keräykselle, tallentamiselle ja analyysille. Esimerkiksi perinteen keräyksen alkuunpanijoina eivät enää ole samat yhteisöt kuin vielä muutama vuosikymmen sitten. Ainakin Ruotsissa yliopistojen, kirjastojen ja museoiden rinnalle ovat tulleet ammattiyhdistys- ja työväenliike sekä opintoliitot.²⁾ Niiden järjestämät, usein opintokerhotutkimukseen liittyvät kampanjat, on mm. yhdistettävissä ammattiyhdistyksen pyrkimykseen aktivoida jäseniään. Mutta ne liittyvät myös yhteiskunnan kriiseihin ja työläisten omaehtoisii protestiliikkeisiin, jotka ovat mm. suuntautuneet tehtaitten lakkauttamisia vastaan, jopa ammattiliittojen toimettomuutta vastaan.³⁾

Ruotsinsuomalaiset ovat joutumassa tavaltaan "toisen rakennekriisin" kohteiksi. Ensimmäinen tapahtui Suomessa kun pelot paketoitiin 1960-luvulla ja suomalaiset pakotettiin lähtemään maaseudulta kaupunkiin ja aina Ruotsiin asti teollisuuden palvelukseen. Toinen rakennekriisi on jo pitkään ollut

käynnissä ruotsinsuomalaisten keskuudessa, kun Ruotsi on mm. lakkauttanut tekstiiliteräs-kaivos- ja telakkateollisuuden keskeisiä työpaikkoja. Kaikki nämä ovat myös alueita, joilla ruotsinsuomalaiset ovat perinteisesti työskennelleet.

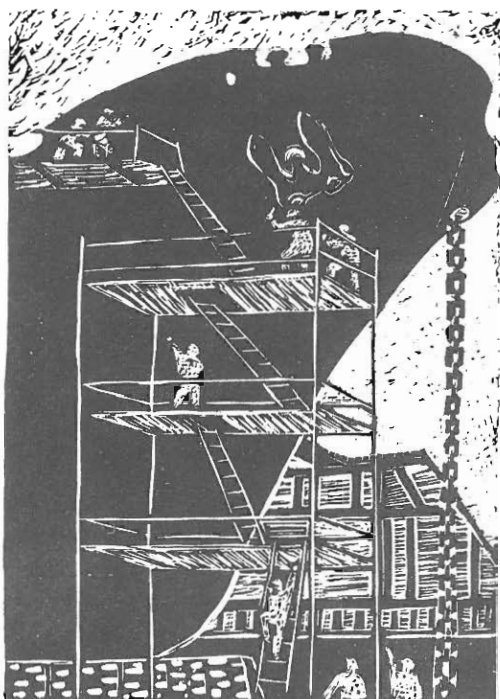
Rakennekriisit ja yhteiskunnan nopeat muutokset voivat siten olla perinteen ja historian tutkimuksen käynnistysvoimia. Ydin-kysymyksenä on, miten perinne säilyy näissä oloissa ja miten ihmiset kokevat elämäntavan rajutkin muutokset.

Teollisuuden äkillisten muutosten lisäksi on luonnollisesti olemassa muitakin tekijöitä, jotka vaikuttavat ihmisten toimintaan. Sellainen on Ruotsissa ollut mm. koulupoliittinen liike, joka on halunnut ratkaista siirtolais- ja vähemmistölasten koulukysymyksiä omaehtoisien, vähemmistön eduista lähtevän "kulttuuripolitiikan" avulla. Keskeisesti on tällöin vaadittu äidinkielen säilyttämistä ja kehittämistä sekä siirtolais- ja vähemmistölasten aktiivisen kaksikielisuuden toteuttamista.⁴⁾

Perinteen tuottaminen

Kulttuuriperinteen tuottaminen ja ihmisten aktivoiminen oman menneisyytensä ja yhteisönsä tilan määrittämiseen vaatii menetelmien ja käsitteiden kehittämistä. Menetelmät ja käsitteet eivät ole mikään itsetarkoit. Päinvastoin niiden tulee olla sidoksissa ihmisten todellisuuteen ja edistää yhteisön itsensä etuja.

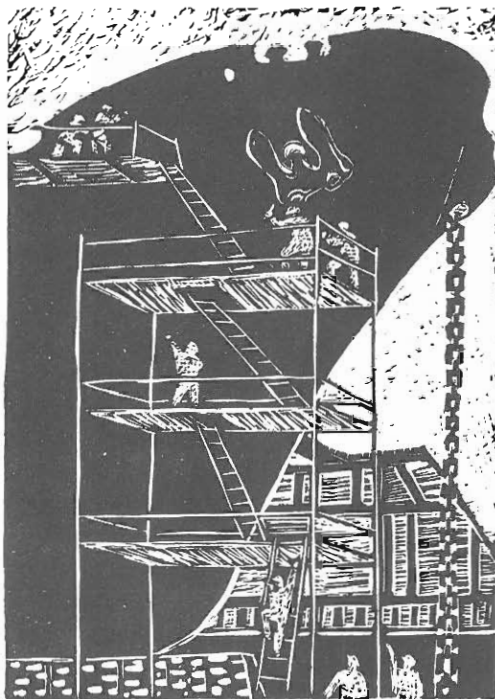
Esimerkiksi ruotsinsuomalaista perinnetutkimusta voi tarkastella vähemmistöpoliittisesta näkökulmasta: perinnetutkimus on tärkeä ruotsinsuomalaisten vähemmistö-
aseman lujittamisessa. Tässä suhteessa ruotsinsuomalaisilla on vielä edessään suuri työkenttä. Vielä tällä hetkellä ruotsinsuomalaiset eivät ole riittävässä määrin ottaneet omaa omintakeista työväenkulttuuriaan hallintaansa. Tämä olisi kuitenkin merkityksellistä ruotsinsuomalaisten kulttuurin näkymättömyyden murtamiseksi. Vain sellainen yhteisö voi olla voimakas, joka tuntee historiansa ja tiedostaa oman ja yhteiskunnan tilan.

Metallityöväen perinnekilpailu

20.9.1986–30.5.1987

Ruotsin-
suomalaisten
arkisto

Metallarbetarnas traditionstävling

20.9.1986–30.5.1987

Arkiv för Sverigefinnar
och Finlandssvenskar
i Sverige

Ruotsinsuomalaisten arkisto järjestää tällä kertaa perinnekilpailun yhdessä Ruotsin metallityöväen liiton ja työväen sivistysliiton (ABF) kanssa metallityöväelle.

Kilpailussa on viisi eri sarjaa: omaelämäkerrallinen, kaunokirjallinen, juttu- ja kerromussarja ja opinto-kerhosarja. Myös paluumuuttajat voivat osallistua kilpailuun. Vastaukset 30. toukokuuta 1987 mennessä osoitteella Ruotsinsuomalaisten arkisto, Box 13 55

111 83 Stockholm.

puh: (0)8-20 22 90

Den här gången anordnar Arkiv för Sverigefinnar och Finlandssvenskar i Sverige tillsammans med Sveriges metallarbetarnas förbund och Arbetarnas bildningsförbund (ABF) en traditionstävling för metallarbetarna.

Tävlingen omfattar fem olika serier: biografier, skönlitteratur, anekdoter, berättelser och studie-cirklar. Även återvandrarerna kan delta i tävlingen. Svaren senast den 30 maj 1987 till adressen Arkiv för sverigefinnar och finlandssvenskar i Sverige, Box 1355

111 83 Stockholm

tel. (0)8-20 22 90

Tämä loisi myös pohjan päämäärien selkeyttämiselle.

Perinnetutkimuksen menetelmät lähtevät usein yksilöstä itsestään ja hänen elämänvaiheistaan. Tässä hyvin keskeinen käsite on suullinen elämäntarina, joka Taisto Hujasen mukaan on sama kuin suullinen omaelämäkerta.⁵⁾ Omaelämäkertaa ei ole kuitenkaan olemassa valmiissa muodossa, se on tuotettava. Omaelämäkerrallinen tarina voidaan kuitenkin tuottaa joko kirjallisesti tai suullisesti eli haastatteleamalla. Suullisten elämäntarinoiden tuottaminen on esimerkiksi yhteiskuntatieteissä lisääntynyt ja syynä on ollut toisaalta survey-haastattelumenetelmien kritiikki ja toisaalta teknisten äänitysmenetelmien kehittyminen.

Käsitteellä "muistitieto" on luonnollisesti hyvin keskeinen merkitys vähemmistöjen ja työväestön perinteen tuottamisessa. Yksiselitteistä määritelmää tuskin voi olla olemassa, koska eri tieteet tarkastelevat muistitietoa eri näkökulmasta. Esimerkiksi antropologiassa käytetään nimitystä "ethnohistoriallinen muistitieto" ja se voidaan tulkita kansanomaiseksi historianselitykseksi. Muistitieto on arkiston perinneprojektissa nähty erityisesti siirtolais- ja vähemmistö tutkimuksen, "opintokerhotutkimuksen", "muistitietohistorian" tai paikallisen historian tärkeänä osatekijänä. Tähän asti on tutkimuksessa muistitietoa käytetty aivan riittämättömässä määrin hyväksi.

Ruotsinsuomalaisten arkisto on toistaiseksi pyrkinyt kulttuuriperinteen tuottamiseen erityisesti haastattelujen (omaelämäkerrallinen metodi), perinnekilpailujen ja opintokerhotoiminnan avulla.⁶⁾ Perinnekilpailun mallit tulevat Suomesta.⁷⁾ Tavoitteet ja soveltamiskeinot on kuitenkin pyritty määrittelemään ruotsalaisen yhteiskunnan olojen pohjalta. Päämääränä on mm ollut perinnearineiston hankkiminen, ruotsinsuomalaisten kulttuurin näkymättömyyden murtaminen ja ruotsinsuomalaisten aktivoiminen oman elämänhistoriansa ja työyhteisönsä hahmottamiseen.

Perinnekilpailu on hyvin suuressa määrin yksilöllinen tapahtuma ainakin kun ajatte-

lee, että osallistuja istuu yksin kirjoituspöytänsä ääressä ja purkaa omaa historiaansa paperille. Laajemman ulottuvuuden kilpailu saa silloin kun se jo tapahtumahetkellä yhdistyy muiden ihmisten toiminnan osaksi. Tällainen näkökohta on otettu huomioon parhaillaan käynnissä olevassa ruotsinsuomalaisen metallityöläisten perinnekilpailussa. Siinä on useita sarjoja, joihin voi osallistua yksilöllisesti tai ryhmänä.

Perinnetutkimuksen tulevaisuuden näkymät

Ruotsinsuomalaisen perinteen ja historian tutkimus menevät eteenpäin vain sikäli kuin ruotsinsuomalaiset itse kiinnostuvat oman menneisyytensä ja historiansa kartoittamisesta. Tällä hetkellä on ainakin paikallisella tasolla nähtävissä perinnetutkimuksen nousua: Ruotsin Suomalaisseurojen Keskusliiton Västmanlandin piiri on yhteistoiminnassa paikallisten suomalaisseurojen ja ABF:n kanssa aloittanut ruotsinsuomalaisten paikallishistorian kokoamisen ja julkaisemisen.⁸⁾ Yhtä lupaavat eivät näkymät ole kuitenkaan keskustasolla: Ruotsin Suomalaisseurojen Keskusliitto täyttää tänä vuonna 30 vuotta, mutta tiettävästi historiikkia tai katsausta menneeseen työhön ja sen antamiin opetuksiin ei ole tehty.

Lähdeviitteet

1. Perinteen yhteiskunnalliset taustatekijät tulivat esiin mm. Jorma Kalelan esitelmässä "Työväen perinne ja opintokerhotoiminta" Tukholman Suomitalolla 20. syyskuuta 1986. Esitelmä on nauhoitettu ja puhtaaksikirjoitettu. (Ruotsinsuomalaisten arkiston kokoelmat.)
2. Kts esim. Arbetets minnesmärken. Text: LOs arbetsgrupp om kulturminnen sekä Kultur i arbetslivet. Rapport från ett utvecklingsprojekt. Rapport från kulturrådet 1983:1.
3. Kts esim. Meddelande från Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek 23.
4. Kts koulu- ja kielikysymyksestä erityisesti Tove Skuttnabb-Kangas, Minoritet, språk och rasism. Stockholm 1986.

5. Taisto Hujasen esitelmä Suomitalolla 20. syyskuuta 1986. Esitelmä on nauhoitettu ja puhtaaksikirjoitettu. (Ruotsinsuomalaisten arkiston kokoelmat.) Kts. myös Taisto Hujasen väitöskirja "Kultamaa ja kotimaa". Tutkimus Ruotsin ensimmäisen polven suomalaissiirtolaisten Suomi- ja Ruotsi-kuvasta. English Summary. Tampere 1986.
 6. Arkiston ensimmäinen perinnekilpailu vuonna 1985 suuntautui suomalaisille sairaalatyöntekijöille. Kts Erkki Vuonokari, Sverigefinländska sjukvårdsarbetares minnen. Siirtolaisuus 1985:4.
 7. Ulla-Maija Peltonen, Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Kansanrunousarkiston järjestämät kilpakeruut sekä perinteen ja muistitiedon välinen suhde. Esitelmä Tukholman Suomitalolla 28.9. 1984. Käsikirjoitus. (Ruotsinsuomalaisten arkiston kokoelmat.)
 8. Seppo Remeksen esitelmä Tukholman Suomitalolla 28.9.1984. Esitelmä on äänitetty. (Ruotsinsuomalaisten arkiston kokoelmat.)
-